Ovih dana sredstva javnog priopćavanja nas obaviještavaju da imovina mirovinskih fondova (drugi stup mirovinskog osiguranja) tek što nije dosegla razinu od 5 milijardi kuna. Plsmani su usmjereni (sic!) uglavnom u državne vrijednosne papire. Polako se ulaže, istina bog, i u dionice domaćih tvrtki ali je to još uvijek zanemarivo. Treći stup (dobrovoljni) mirovinskog osiguranja ima neuporedivo slabije rezultate (11,2 milijuna kuna) i očito je da će se lobirati kako bi porezne olakšice stimulirale povećano ulaganje. To imamo danas.

Društveno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju je bilo materijalna osnova, pored intergeneracijske solidarnosti, na kojoj su se temeljila prava radnika udruženog rada za mirovinom činom odlaska u mirovinu. Pored doprinosa iz i od osobnih dohodaka dio se je, kao što znamo, izdvajao iz proračuna što je zapravo bila renta za korištenje društvenih sredstava zaposlenih. To nije bilo izrijekom institucionalno definirano (iako je moguće naći materijalne izvore takovom stavu u tadašnjem Zakonu o proširenoj reprodukciji iz osamdesetih godina) ali su tako, u praksi, osiguravane mirovine umirovljenicima. Otuda i veza mirovina i osobnih dohodaka. Naprosto, polazeći od faktoriskih dohodaka, rada i kapitala, bilo je normalno izjednačiti sudbinu zaposelnih i umirovljenih. Tako je to bilo tada.

Po osamostaljenju Hrvcatske države stvari su se izmjenile. Umjesto da društveno vlasništvo postane institucionalno materijalnom osnovom penzionog fonda krenulo se je u raspodjelu i, potom, u rasprodaju društvenog bogatstva. Prvi je korak bio podržavljenje cjelokupnog društvenog vlasništva – eksproprijacija. Tada se je to pravdalo nedovoljnom učinkovitošću jer, gle čuda, društveno vlasništvo nije i ne može biti učinkovito. Krenula je destrukcija, sada već, državnog vlasništva pa su izvori financiranja prava penzionera smanjena do neshvatljivosti, te se svela samo na intergeneracijsku solidarnost. Pri tome valja imati u vidu i dinamiziranje broja penzionera u samo nekoliko godina za gotovo tri stotine tisuća što je dovelo Hrvatsku u nezavidnu situaciju; na 1,3 zaposlenika imamo jednog penzionera. Neodrživo - i na kratki i na dugi rok.

Tada se događa još jedno od ekonomskih čuda i pokreće se mirovinska reforma koja bi trebala riješiti probleme. Država se «odriče» 5% doprinosa (sa 19,5 na 14,5%) i tako određena sredstva se uplaćuju u mirovinske fondove (koji su svi bez izuzetka u inozemnom vlasništvu; država ostaje jamac u krajnjem slučaju) a država se zadužuje kod tih istih fondova kako bi namaknula manjak za spomenutih 5% smanjenih prihoda od doprinosa za mirovinsko osiguranje. Treći stup, koji predstavlja štednju, i pored poreznih poticaja ne pokazuje očekivane rezultate.

Prrema tome, rasporodali smo obiteljsko srebro. Proveli smo mirovinsku reformu i tako povećali državni dug. Starenje stanovništva pokazuje da intergeneracijska solidarnost, blago rečeno, postaje sporna. Ovom valja pridodati i velik broj nezaposlenih koji cjelokunu sliku čine još sumornijom. (Moja je procjena da u razdoblju 1990. – 2003. gubitak, uslijed prijevremeno penziorniranih i nezaposlenih, BDP-a nije manji od 60 milijardi dolara što je gotovo tri puta više od inozemnog duga (sic!). Računica je vrlo jednostavna. Ako prijevremeno penzionirane i nezaposlene definiramo na nivou od prosječno 450.000 građana i ako pretpostavimo da je njihova učinkovitost za 50% manja od zaposlenih dobijemo (i te brojke racionalziramo sa stvarnim privrednim kretanjima) gubitak od 60 milijardi dolara.

Koja bi razlika bila da se je društveno bogatstvo predalo mirovinskim fondovima? Imali bi državni fond u kojem bi bilo bivše državno vlasništvo (nastalo kao putem eksproprijacije društvenog vlasništva) koje bi bilo u funkciji ostvarivanja mirovinskih prava umirovljenika. Ovako će se nakon destrukcije (inozemni mirovinski) fondovi domoći najvrijednijih dionica hrvatske privrede i to putem uplata hrvatskih građana. Naprosto da čovjeku stane pamet. I nikome ništa.

Što učiniti?

Trebalo bi zaustaviti pretvorbu. Svu preostalu imovinu prepustiti mirovinskom fondu koji bi na bazi «akcije-reakcije» resturkturirao preostalu privrednu strukturu i putem burze upravljao tom i takvom imovinom. Što se je izgubilo – izgubilo se (nema plakanja za prolivenim mlijekom). Nije dopustivo da tekući deficiti do kraja destruiraju društveno bogatstvo. U tom pogledu smanjenje PDV-a od 22 na 20% čini se odista kao isključivo pollitički cilj koji će, međutim, imati negativne učinke na gospodarstvo Hrvatske.